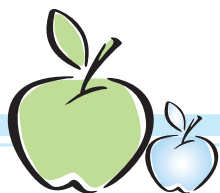

Gradski vrt za terapijsko vrtlarenje i edukaciju

Sve veća urbanizacija često dovodi u pitanje lokalnu proizvodnju hrane, rezultira njenom industrijaliziranom i globaliziranom proizvodnjom te se kao posljedica javlja sve veći interes urbanista i gradskog stanovništva za vrtlarenje na javnim površinama usred velikih gradova, tzv. urbano vrtlarstvo. Tako se urbani vrtovi pojavljuju kao nova vrsta urbanog otvorenog prostora u gotovo svim većim gradovima, i to na prvi pogled kao neobičan trend uzgoja hrane usred grada, čineći ga kvalitetnijim mjestom za život. Grad Zagreb je donošenjem Zaključka o provedbi projekta Gradski vrtovi u travnju 2013. godine stao uz bok svjetskim metropolama na području društvene odgovornosti i dobrobiti zajednice, što je uvijek laskavo postignuće te je i ovim pozitivnim primjerom pokazao koliko je bitno povezivati građane u pozitivnoj aktivnosti i zajedničkom druženju u prirodi. Trenutno je uređeno i opremljeno 23 ha

obradivog zemljišta, odnosno 13 gradskih vrtova s preko 2100 vrtnih parcela, u naseljima Borovju, Savici, Stenjevcu, Prečkom, Soboštini, Maksimiru, Podsusedu te po dva gradska vrta u Sopotu, Klari i Sesvetama. Tijekom sedmogodišnje provedbe projekta Gradski vrtovi, primijećen je izražen interes građana, osjetljivih skupina i osoba s invaliditetom za sudjelovanjem na projektu te se sukladno tome i formirala ideja o izgradnji adekvatno opremljenog terapijskog vrta. Planirani terapijski vrt zamišljen je kao projekt pod nazivom Gradski vrt za terapijsko vrtlarenje i edukaciju koji bi bio nadogradnja postojećeg projekta Gradski vrtovi. Grad Zagreb, kao nositelj projekta, prilagoditi će infrastrukturu postojećeg gradskog vrta u naselju Borovje te omogućiti terapijsko vrtlarenje osobama s invaliditetom i svim socijalno osjetljivim skupinama građana u dječjoj i odrasloj dobi. Gradonačelnik Grada Zagreba je u kolovozu

2019. donio Zaključak o prihvaćanju inicijative za pokretanje projekta Gradski vrt za terapijsko vrtlarenje i edukaciju te se odmah započelo i s aktivnostima uređenja i opremanja vrta na postojećoj lokaciji gradskog vrta na području Gradske četvrti Peščenica - Žitnjak, u južnom dijelu gradskog vrta Borovje. U vrtu površine od 2 ha omogućit će se vrtlarenje osobama s razvojnim ili stečenim poteškoćama te poticati njihova socijalna uključenost. Takav, posebno dizajnirani vrt pridonijet će jačanju njihovih motoričkih, senzoričkih, kognitivnih i socijalnih potencijala za skladan život i zdravlje, odnosno omogućiti svakom ljudskom biću, bez obzira na ograničenja, da radi, stječe nova znanja i opušta se. Realizacija projekta pridonijet će efikasnijem iskorištavanju resursa u vlasništvu Grada Zagreba te jačati suradnju između Grada Zagreba i njegovih građana. Poznato je da hortikultura terapija pomaže poboljšanju

pamćenja, kognitivnim sposobnostima, iniciranju zadataka, jezičnim vještinama i socijalizaciji. U tjelesnoj rehabilitaciji, hortikultura terapija može pomoći u jačanju mišića i poboljšanju koordinacije, ravnoteže i izdržljivosti. U strukovnim hortikulturnim terapijskim postavkama ljudi uče samostalno raditi, riješiti problem i slijediti upute. Vrtne će poslove u terapijskom vrtu moći raditi osobe svih dobi, a aktivnosti će biti prilagođene ovisno o mogućnostima i stanju korisnika. Aktivnosti će se provoditi tijekom cijele godine. U suradnji sa stručnjacima iz domene vrtlarstva kao i sa stručnim vodstvom terapeuta organizirat će se tematske radionice i edukacije namijenjene osobama određene socijalno osjetljive skupine. Kroz suradnju škola i vrtića organizirat će se nastava u prirodi te edukativne radionice za djecu predškolske i školske dobi. Ovim bi se projektom osigurala visoka kvaliteta usluge osobama i djeci sa poteškoćama te bi se dugoročno smanjili troškovi vezani uz rehabilitaciju.

Nakon provedene analize stanja u 2016. godini, potreba i nadležnosti Grada Zagreba prema podacima Hrvatskog registra o osobama s invaliditetom Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo, na području Grada Zagrebu živi 91.357 osoba s invaliditetom, što čini 11,6% ukupnog stanovništva grada, od čega je 48.792 (53,41%) muškaraca, a 42.565 (46,59%) žena. Kvaliteta života osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu povećana je u posljednjih deset godina, prvenstveno u vidu infrastrukturne prilagodbe, kao što je niskopodni javni gradski prijevoz, prilagođeni pristupi javnim ustanovama i sl. Međutim, poticanje punog sudjelovanja osoba s invaliditetom u životu zajednice slabo je zastupljeno.

Empirijsku analizu o kvaliteti života osoba s invaliditetom na području Grada Zagreba (u 2015. godini) proveo je Institut društvenih znanosti Ivo Pilar u suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. U analizi je sudjelovalo više od šest stotina ispitanika/osoba s invaliditetom (kroz fokus-grupe i poštanske ankete), dok su se indikatori istraživanja odnosili na njihovu

kvalitetu života i to sa različitih područja. Istraživanje je provedeno u cilju dobivanja stvarnog uvida u potrebe i probleme s kojima se susreću osobe s invaliditetom. Dobiveni rezultati temeljeni na razgovoru s fokus-grupom odnose se na isticanje socijalnih problema te neprilagođenost fizičkog i komunikacijskog okoliša, nemogućnost zapošljavanja, itd. Gotovo 47% ispitanika je u proteklih godinu dana doživjelo neki oblik diskriminacije na osnovi invalidnosti. Ispitanici su izrazili nezadovoljstvo u odnosima s drugim ljudima. Kada je riječ o aktivnostima osoba s invaliditetom, sukladno dobivenim rezultatima, osobe s invaliditetom posvećuju sportskim aktivnostima manje vremena u odnosu na ostale načine provođenja slobodnog vremena. Većina anketiranih (65,7%) ne bavi se sportskim aktivnostima ili vrlo rijetko. Posjećivanje kulturnih događanja vrlo je rijetko, tek 74,1% anketiranih, bez većih razlika prema vrsti oštećenja. Niski postotak sudjelovanja u kulturnim događanjima, kao i niski interes za sport, pripisan je težoj pristupačnosti te nedovoljnoj prilagođenosti ponude osobama s različitim oblicima invaliditeta. Temeljem istraživanja provedenog u okviru projekta Socijalni položaj osoba s invaliditetom u Hrvatskoj od strane Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji s Pravnim fakultetom u Zagrebu, dobiveni su rezultati koji ukazuju na niski nivo uključivanja osoba s invaliditetom u život zajednice te upućuju na potrebu djelovanja u spektru obrazovanja i zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (popis 2011. godine) na širem području predviđene lokacije za izgradnju edukacijsko-terapijskog vrta (gradska četvrt Peščenica - Žitnjak) živi 8.729 osoba s poteškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Od ukupnog broja osoba s poteškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti najveći broj odnosi se na osobe u dobnoj skupini od 55 do 59 godina.

Prema prikupljenim informacijama vezanim uz broj osoba i djece s poteškoćama koji gravitiraju predviđenoj lokaciji gradskog

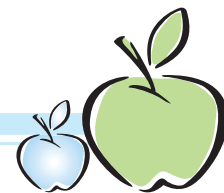
vrtu za terapijsko vrtlarjenje, izrađeno je idejno rješenje za njegovu izgradnju koje će obuhvatiti sve skupine osoba i djece s poteškoćama (tjelesni invaliditet, intelektualne poteškoće, autizam i poremećaje ponašanja, senzoričke poteškoće, neurološke, motoričke poteškoće te osobe i djecu sa višestrukim poteškoćama). Osnovne sastavnice vrta činit će multisenzorna zona i zona terapijskog vrtlarjenja i edukacije.

Multisenzorna zona će obuhvatiti terapijski labirint (labirint u opločenju, fontanica, klupe, interpretacijsko-informativna ploča, gredice s biljem za multisenzorni podražaj), multisenzorni vrt s povišenim gredicama (niske i povišene gredice s biljem za multisenzorni podražaj, pumpe za vodu, multifunkcionalni travnjak), odmorište s pergolom (pergola, skulpture, klupe), staze multisenzorne igre (multisenzorni elementi za igru, multisenzorsko bilje i travnjak) i odmorište s refleksološkom stazom (staze od oblutaka, bilje za multisenzorni podražaj). Zonu terapijskog vrtlarjenja i edukacije činit će plato sa stolovima za terapijsko vrtlarjenje (povišene gredice za vrtlarjenje, pumpe za vodu), plato sa staklenicima, multifunkcionalnom nadstrešnicom i servisnim sadržajem (staklenici, spremište za alat, kompostište, posude za razvrstavanje otpada, sanitarni čvor, multifunkcionalna nadstrešnica s piknik stolovima i roštiljem) i voćnjak s tradicijskim sortama voća.

Nužno je napomenuti da će neke od elemenata obuhvaćenih idejnim rješenjem biti moguće realizirati tek nakon izrade Urbanističkog plana uređenja Borovje - istok. Sukladno postojećoj prostorno planskoj dokumentaciji to je u planu urediti i opremiti najkasnije do proljeća 2021. godine.

Prilikom odabira ciljnih skupina, poštivat će se ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti sudjelovanja u projektu. Jamčit će se sudjelovanje u projektu na temelju jednakog pristupa bez obzira na spol, rasno ili etničko podrijetlo, religiju ili uvjerenje, dob ili seksualnu orijentaciju. Također, projekt može poslužiti kao pozitivna mjera kojom se uklanjaju stereotipi jer će terapijske i

edukacijske radionice uključivati osobe s poteškoćama i osobe s invaliditetom različite životne dobi, pripadnike nacionalnih manjina, kao i sve ostale korisnike socijalne skrbi. Promidžba i vidljivost, promotivni materijali (brošure) objavljivat će se i na znakovnom jeziku namijenjenom gluhoonijemim osobama. Projekt podupire sudjelovanje osoba s poteškoćama i osoba sa invaliditetom, svih starijih i nemoćnih građana, s raznolikim repertoarom psihofizičkih mogućnosti u najpristupačnijim mogućim okolnostima. S obzirom da su ciljne skupine ovog projekta osobe u nepovoljnom položaju te su zbog svojih psihofizičkih nedostataka socijalno isključene provedbom projekta, promicala bi se njihova društvena uključenost u zajednicu čime bi se smanjila diskriminacija prema socijalnom statusu, pripadnosti ili drugim osobinama.

Projekt pridonosi stvaranju jednakih mogućnosti, ali i održivom razvoju i zaštiti okoliša te promicanju načela participativnog upravljanja gradskim resursima kroz suradnju s civilnim društvom.

Velika dobrobit projekta je i u očuvanju biljne bioraznolikosti, stvaranju staništa za različite organizme, proizvodnji svježih, lokalno uzgojene hrane bez troška prijevoza i zagađenja. Ovime će se stvarati i manje otpada (nema potrebe za plastičnom i najlonskom ambalažom), a biljni ostaci će se kompostirati i ponovno koristiti. Zelene površine u gradovima doprinose snižavanju temperature zraka (ublažavanje efekta toplinskih otoka), a manja je potreba za uporabom klimatizacijskih uređaja i električne energije. Korisnici gradskih vrtova konzumiraju više povrća i voća od onih koji hranu ne uzgajaju sami, prehrana je raznolikija. Više vremena provodi se u prirodnom okruženju, što pridonosi odmaku od elektroničkih uređaja i sjedilačkog načina života. Uz laganu fizičku aktivnost na otvorenom ostvaruje se pozitivan učinak na zdravlje. Porast samopouzdanja i osjećaj korisnosti razvijaju se kod korisnika temeljem brzo vidljivih rezultata vlastitog rada. Korisnici uče o uzgoju povrća, voća, začinskog i ukrasnog bilja. Djeca korisnika susreću se s biljkama i upoznaju s njihovim rastom i razvojem te se uče odgovornosti, zdravoj prehrani i biodrživosti.

Dionici koji će sudjelovati na ovom projektu, ojačat će partnerstvo zbog istog interesa i cilja te će zajedničkim aktivnostima pridonijeti njegovom ostvarenju, odnosno smanjenju socijalne isključenosti osoba u nepovoljnom položaju i pridonijeti povećanju kvalitete života osobama s poteškoćama i osobama s invaliditetom. Projektom će se utjecati na smanjenje socijalne isključenosti ciljane skupine te njihovim aktivnim sudjelovanjem u lokalnoj zajednici pomoći jačanju

Terapijski park, razvoj prostorne programske osnove

OSNOVNA ORGANIZACIJA PROSTORA

njihovog samopouzdanja i socijaliziranju. Financijsku održivost projekta osigurat će prvenstveno Grad Zagreb koji će u proračunu za 2020. godinu osigurati sredstva potrebna za realizaciju otvaranja Gradskog vrta za terapijsko vrtlarenje i edukaciju. Troškovi održavanja vrta, objekata i opreme ne zahtijevaju veća financijska sredstva, i Grad ih može osigurati, dok će sva ostala inicijalna ulaganja biti osigurana kroz projekt (trošak uređenja i opremanja vrta i održavanje edukacija i sl.). Grad Zagreb će također preuzeti odgovornost prema nastavku financiranja stručnog tima terapeuta i agronoma za rad u vrtu, kao i prema svim troškovima vezanim za održavanje vrta (hortikulturne površine, edukacijskih sadržaja te komunalne infrastrukture). Ostalo potrebno osoblje bit će angažirano kroz različite oblike financiranja. Grad Zagreb ima dobru mrežu suradnika u rješavanju socijalnih pitanja na svom teritoriju s kojima će planirati naredne EU projekte koji omogućavaju nastavak i širenje palete usluga.

Institucionalna održivost projekta osigurat će se upravo uspostavljanjem Gradskog vrta za terapijsko vrtlarenje i edukaciju koji će projektom biti adekvatno opremljen, prepoznat u zajednici i osiguranog osoblja. Grad Zagreb kao osnivač osigurat će potrebnu stručnu potporu po zakonskim i pravnim pitanjima, kao i financijsku podršku. Utjecat će se na jačanje ljudskih kapaciteta partnera projekta kao i krajnjih korisnika. Projekt je moguće multiplicirati i u drugim lokalnim (regionalnim) sredinama te može poslužiti kao primjer dobre prakse. Grad Zagreb planira održavati odnose s javnošću vlastitim sredstvima nakon završetka projekta te će putem raznih promotivnih kanala nastojati

pravovremeno informirati javnost o svim događanjima na Gradskom vrtu za terapijsko vrtlarenje i edukaciju.

Također, nastojat će pronalaziti sponzore (prijatelje projekta) uz čiju će pomoć uređivati i opremiti Gradski vrt za terapijsko vrtlarenje i edukaciju dodatnim sadržajima. Okolišna održivost projekta, ukoliko je potrebna, osigurat će se i izradom procjene utjecaja na okoliš namjeravanog zahvata. Projekt je primjer održivog upravljanja zemljištem u vlasništvu Grada Zagreba. Za dobavu i korištenje vode za navodnjavanje koristit će se obnovljivi izvori energije, odnosno solarni paneli čime će se smanjiti potrošnja električne energije. Značajan broj radionica obuhvatit će tzv. zelene teme kao što su na primjer kompostiranje, priprema organskih pripravaka za hranidbu tla i zaštitu biljaka od bolesti i štetnika, čime će se značajno smanjiti ekološki otisak.

Naposlijetku, potrebno je istaknuti da se provedbom projekta prvenstveno očekuje značajan pozitivan doprinos kvaliteti života građanima osjetljivih skupina te osobama s invaliditetom. Mogućnost boravka u prirodnom okruženju te sudjelovanje u pojedinim radionicama i edukacijama, namijenjeno je svim zainteresiranim građanima te se sukladno tome, očekuje pozitivan utjecaj i na širu društvenu zajednicu. Kad se vrt konačno uredi, ideja je da se projekt nadograđuje i obučavanjem vrtnih terapeuta, posebno educiranih stručnjaka za medicinske i psihosocijalne učinke rada u vrtu koji su dio terapijsko-rehabilitacijskog tima.

Branka Mrakužić

Grad Zagreb

Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo
branka.mrakuzic@zagreb.hr